

Особливості державної атестації наукових установ

Вугільна промисловість України володіє значним науковим потенціалом, який сконцентровано в мережі галузевих науково-дослідних, дослідно-конструкторських і проектних інститутів. З метою оцінювання ефективності діяльності наукових установ, відповідності одержаних ними результатів державним пріоритетним напрямам розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності відповідно до ст. 11 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» проводиться Державна атестація науково-дослідних установ.

Предметом атестації є визначення ефективності наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності науково-дослідних (науково-технічних) установ за напрямами:

- рівень забезпечення науковими й науково-технічними кадрами (кількісний склад, рівень кваліфікації наукових працівників);

- стан матеріально-технічної бази;

- якість діяльності, що визначається на основі: експертної оцінки з використанням наукометричних та інших показників, які використовуються в міжнародній системі експертизи; показників фінансово-економічної діяльності (обсяг видатків, у тому числі державного бюджету, для забезпечення діяльності, фінансування фундаментальних, прикладних наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок; обсяг надходжень від патентно-ліцензійної діяльності й патентів на винаходи та корисні моделі тощо).

Державна атестація наукових установ проводиться обов'язково не рідше одного разу на п'ять років відповідно до Порядку, який затверджується постановою Кабінету Міністрів України. Науковим установам, що пройшли державну атестацію, Міністерство освіти і науки України видає свідоцтво про державну атестацію і вносить до Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави. Останнє особливо важливо для галузевих наукових установ, оскільки згідно з прикінцевими та перехідними положеннями Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» з 1 січня 2017 р. набрала чинності частина ст. 37 цього Закону:

Різниця між сумою пенсії, призначеної відповідно до цього Закону, та сумою пенсії із солідарної системи, обчисленої згідно із Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», на яку має право науковий працівник, фінансується:

для наукових (науково-педагогічних) працівників державних, комунальних наукових установ, організацій, підприємств та ви-

В. Г. КРАСНИК,
доктор техн. наук
(ДП «НТЦ «Вуглеінновація»)

щих навчальних закладів, а також інших наукових установ, які згідно із ст. 12 цього закону включені до Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави, – за рахунок коштів державного бюджету з урахуванням надходжень від сплати єдиного внеску у розмірі, встановленому частиною дев'ятою ст. 8 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» для цієї категорії працівників.

Тобто, з 1 січня 2017 р. галузеві наукові установи, що пройшли Державну атестацію, включені до Державного реєстру наукових установ і яким надається підтримка держави, звільняються від сплати «наукових пенсій» – значного тягара для науково-дослідних інститутів, які в попередні роки мали у складі 100 науковців і більше, що отримували наукові пенсії.

Проте сьогодні тільки три наукові установи вугільної галузі, зареєстровані на території, підконтрольній Уряду України, спромоглися пройти державну атестацію і наказом Міністерства освіти та науки України від 23 червня 2017 р. № 909 вклю-

чені до Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави:

ДП «Науково-технічний центр «Вуглеінновація» (атестовано на 2 роки);

ДП «Державний науково-дослідний, проектно-конструкторський і проектний інститут вугільної промисловості «УкрНДІпроект» (1 рік);

ДП «Дондіпровуглемаш» (1 рік).

Інші наукові установи не набрали необхідної кількості балів і не були атестовані, оскільки показники їх наукової діяльності не відповідають вимогам Міністерства України.

Постановою Кабінету Міністрів України від 19 липня 2017 р. № 540 «Про затвердження Порядку проведення державної атестації наукових установ» встановлено жорсткіші вимоги щодо загального оцінювання діяльності наукових установ, за результатами яких залежно від класифікаційної й рейтингової оцінки наукові установи поділяються на чотири класифікаційні групи:

I – наукові установи-лідери, що мають високий рівень отриманих результатів діяльності, визнання в Україні і світі, демонструють високий науковий потенціал та ефективно його використовують для подальшого розвитку, інтегровані у світовий науковий простір та Європейський дослідницький простір з урахуванням національних інтересів. Наукові установи, віднесені до I класифікаційної групи, атестуються строком на п'ять років;

II – стабільні наукові установи, які мають нижчий порівняно з науковими установами, що належать до I класифікаційної групи, науковий потенціал, є провідними за певними напрямками проведення наукових досліджень, науково-технічних (експериментальних) розробок, впровадженнь конкретних видів наукової, технічної продукції й виявляють активність щодо інтеграції у світовий науковий простір та європейський дослідницький простір з урахуван-

ням національних інтересів. Наукові установи II класифікаційної групи атестуються строком на три роки;

III – наукові установи, що є унікальними у певній галузі, проводять наукові дослідження та науково-технічні (експериментальні) розробки, спрямовані на одержання і використання нових знань для розв'язання технологічних, інженерних, економічних, соціальних та гуманітарних проблем, виконують разові замовлення і водночас демонструють невисокий рівень розвитку потенціалу, маловідомі у світовому науковому просторі, проте здатні адаптуватися до потреб галузі в регіоні, Україні, можуть швидко переключитися на нову проблематику у разі зміни завдань галузі. Наукові установи III класифікаційної групи атестуються строком на два роки;

IV – наукові установи, для яких наукова або науково-технічна, або інноваційна діяльність не є основним видом діяльності, які не є унікальними у відповідній галузі та втратили перспективи розвитку. Наукові установи, віднесені до IV класифікаційної групи, атестуються строком на один рік без права повторної атестації.

Засновник установи, віднесеної за результатами державної атестації до IV класифікаційної групи, протягом року зобов'язаний вжити заходів щодо її реорганізації або ліквідації.

Враховуючи, що наукові установи вугільної галузі у переважній більшості відповідають вимогам III та IV класифікаційних груп, для збереження галузевої науки необхідно забезпечити їм державну підтримку, а також розробити та реалізувати заходи щодо залучення молодих фахівців до наукової діяльності в мережі галузевих науково-дослідних установ.

Нижче наводимо Постанову Кабінету Міністрів України від 19 липня 2017 р. № 540 «Про затвердження Порядку проведення державної атестації наукових установ».

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 19 липня 2017 р. № 540
Київ

Про затвердження Порядку проведення державної атестації наукових установ

Відповідно до абзацу четвертого частини першої статті 11 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» Кабінет Міністрів України **постановляє:**

1. Затвердити Порядок проведення державної атестації наукових установ, що додається.
2. Міністерству освіти і науки, центральним органам виконавчої влади, Національній академії наук, національним галузевим академіям наук, іншим органам, до сфери управління яких належать (у віданні яких перебувають) наукові установи, забезпечувати починаючи з 2017 року проведення державної атестації наукових установ відповідно до Порядку, затвердженого цією постановою.
3. Визнати такими, що втратили чинність, постанови Кабінету Міністрів України згідно з переліком, що додається.

Прем'єр-міністр України
Інд. 73

В. ГРОЙСМАН

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 19 липня 2017 р. № 540

ПОРЯДОК

проведення державної атестації наукових установ

1. Цей Порядок визначає механізм проведення державної атестації наукової (науково-дослідної, науково-технологічної, науково-технічної, науково-практичної) установи (*далі* – наукова установа) з метою визначення ефективності її діяльності.

Дія цього Порядку не поширюється на державну атестацію вищих навчальних закладів, які відповідно до частини третьої статті 19 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» підлягають державній атестації в частині провадження ними наукової (науково-технічної) діяльності в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

2. У цьому Порядку термін «державна атестація наукової установи» означає комплекс заходів щодо оцінювання ефективності наукової, науково-технічної діяльності (*далі* – діяльність) наукової установи відповідно до її завдань за такими напрямками:

- 1) рівень забезпечення науковими і науково-технічними кадрами (кількісний склад, рівень кваліфікації наукових працівників);
- 2) стан матеріально-технічної бази;
- 3) якість діяльності, що визначається на основі експертної оцінки з використанням наукометричних та інших показників, що використовуються в міжнародній системі експертизи;

показників фінансово-економічної діяльності (обсяг видатків, у тому числі державного бюджету, для забезпечення діяльності, фінансування фундаментальних, прикладних наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок; обсяг надходжень від патентно-ліцензійної діяльності і патентів на винаходи та корисні моделі тощо).

Інші терміни, що використовуються у цьому Порядку, вживаються у значенні, наведеному в Законах України «Про наукову і науково-технічну діяльність» та «Про вищу освіту».

3. Предметом державної атестації є визначення рівня ефективності діяльності наукової установи.

4. Об'єктом державної атестації є відомості про результати діяльності наукової установи, за допомогою яких досліджується предмет державної атестації.

5. Державна атестація наукових установ проводиться в обов'язковому порядку не рідше одного разу на п'ять років для:

наукових установ державної і комунальної форми власності;

наукових установ, у статутних капіталах яких є частка, що належить державі;

наукових установ Національної академії наук, національних галузевих академій наук.

Державна атестація наукових установ інших форм власності проводиться за ініціативою таких установ.

Для новоутвореної наукової установи державна атестація проводиться не пізніше ніж через три роки після її утворення.

Наступна державна атестація наукових установ, зазначених в абзацах другому-четвертому цього пункту, проводиться після закінчення строку дії попередньої атестації в обов'язковому порядку.

Ініціатором проведення дострокової державної атестації наукових установ можуть бути: МОН, інші центральні органи виконавчої влади, Національна академія наук та національні галузеві академії наук, інші органи, до сфери управління яких належать (у віданні яких перебувають) наукові установи.

Державна атестація наукових установ проводиться експертними групами та експертною комісією з проведення державної атестації наукових установ (*далі* – експертна комісія), положення про які та персональний склад яких затверджується МОН. Державна атестація наукових установ проводиться відповідно до методики оцінювання ефек-

тивності наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності наукових установ під час проведення державної атестації (*далі* – методика). Методика розробляється з урахуванням міжнародного досвіду за участю центральних органів виконавчої влади, інших заінтересованих органів, Національної академії наук, національних галузевих академій наук, Національної ради з питань розвитку науки і технологій та затверджується МОН.

6. Керівництво системою державної атестації наукових установ здійснює МОН.

Проведення державної атестації наукових установ будь-якої форми власності та підпорядкування забезпечує МОН.

Організаційно-методичне супроводження державної атестації наукових установ, що зазначені в:

абзацах другому і третьому пункту 5 цього Порядку, – здійснюють центральні органи виконавчої влади, інші органи, до сфери управління яких належать наукові установи;

абзаці четвертому пункту 5 цього Порядку, – президії Національної академії наук, національних галузевих академій наук, у віданні яких перебувають наукові установи;

абзаці п'ятому пункту 5 цього Порядку – здійснює МОН.

7. Система державної атестації наукових установ складається із:

засад функціонування системи державної атестації наукових установ за пропозиціями Національної ради з питань розвитку науки і технологій відповідно до пункту 4 частини сьомої статті 20 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»;

нормативно-правових актів, що регулюють відносини з питань державної атестації наукових установ;

сукупності експертних груп та експертної комісії, що утворені та проводять державну атестацію наукових установ відповідно до цього Порядку.

8. Для проведення державної атестації наукова установа подає МОН заявку та інформаційні матеріали за формою, що затверджується МОН.

9. Інформаційні матеріали для проведення державної атестації наукової установи (*далі* – інформаційні матеріали) повинні містити відомості про:

1) наукових працівників (чисельність працівників, які виконують науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи, чисельність докторів наук і докторів філософії, молодих учених тощо);

2) підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації працівників;

3) організацію та рівень досліджень за певним науковим, науково-технічним напрямом;

4) основні результати наукової і науково-технічної діяльності, а саме:

кількість захищених дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії і доктора наук;

кількість виданих наукових монографій, підручників, навчальних посібників, наукових періодичних видань, що видаються науковими установами та включені до наукометричних баз;

кількість статей у наукових періодичних виданнях, у тому числі таких, що включені до наукометричних баз;

5) міжнародне науково-технічне співробітництво (кількість спеціалістів, що брали участь у міжнародних виставках та конференціях, проходили стажування або виконували спільні дослідження за кордоном; кількість міжнародних науково-практичних семінарів, конференцій, інших заходів, проведених науковою установою; кількість отриманих науковою установою іноземних грантів; кількість проектів, що виконувалися за міжнародними рамковими програмами Європейського Союзу з досліджень та інновацій, двосторонніми та багатосторонніми угодами; кількість проектів, що фінансувалися в рамках міжнародних фондів та програм);

6) матеріально-технічну та дослідно-експериментальну базу досліджень, наявність та ефективність використання сучасного високотехнологічного наукового обладнання, унікальні наукові об'єкти, в тому числі ті, що становлять національне надбання;

7) практичну цінність результатів діяльності для держави (кількість виконаних фундаментальних, прикладних наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок за рахунок бюджетних коштів та коштів замовників; кількість наданих послуг; кількість наукових досліджень, що привели до розроблення та виробництва сучасної конкурентоспроможної продукції; кількість охоронних документів на об'єкти права інтелектуальної власності та укладених угод на використання об'єктів інтелектуальної власності та ноу-хау, зокрема, проданих ліцензій; кількість розроблених та затверджених державних стандартів, класифікаторів та кодифікаторів тощо);

8) фінансово-економічну діяльність (обсяг видатків, у тому числі з державного бюджету, для забезпечення діяльності, зокрема фінансування фундаментальних, прикладних наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних)

розробок, обсяги надходження від комерціалізації інтелектуальної власності тощо).

10. МОН реєструє подані науковими установами заявки та інформаційні матеріали і передає їх експертним групам за відповідним напрямом (наукової, науково-технічної, інноваційної) діяльності наукових установ, склад яких затверджується МОН в установленому порядку.

У разі коли заявка та/або інформаційні матеріали наукової установи оформлені не належним чином, МОН повертає їх науковій установі на доопрацювання.

11. До складу експертних груп включаються: представник МОН; представник іншого центрального органу виконавчої влади, представник іншого заінтересованого органу, представник Національної академії наук чи національної галузевої академії наук, до сфери управління яких належать (у віданні яких перебувають) наукові установи; фахівці та вчені, у тому числі ті, що працюють у вищих навчальних закладах, які мають кваліфікацію за відповідними напрямками (наукової, науково-технічної, інноваційної) діяльності і стаж практичної роботи за спеціальністю не менше п'яти років.

Кількісний склад експертних груп та їх кількість визначаються експертною комісією.

У системі військових формувань, розвідувальних та правоохоронних органів, а також у визначених експертною комісією випадках склад експертних груп затверджується МОН за поданням відповідного органу, до сфери управління якого належить наукова установа.

12. Експертні групи протягом не більш як 45 календарних днів з дати подання науковою установою заявки та інформаційних матеріалів:

1) перевіряють правильність їх оформлення, достатність і достовірність наведеної у таких матеріалах інформації; у разі виявлення у наданих матеріалах невідповідностей ініціюють перед МОН необхідність перевірки поданої інформації тимчасовою комісією за місцем розташування наукової установи. Персональний склад тимчасової комісії затверджується МОН;

2) аналізують представлені науковою установою відомості про її діяльність;

3) проводять експертне оцінювання ефективності діяльності наукової установи на підставі поданих нею інформаційних матеріалів та результатів ознайомлення з її діяльністю під час відвідування тимчасовою комісією (за наявності) відповідно до методики.

13. Експертне оцінювання ефективності діяльності наукової установи здійснюється за показниками, що поділяються на групи, з урахуванням рівня цільової орієнтації досліджень наукової установи. Показники та форма картки експертного оцінювання ефективності діяльності наукової установи затверджуються МОН.

14. Експертна група подає експертний висновок щодо результатів експертного оцінювання ефективності діяльності наукової установи, форма якого затверджується МОН, експертній комісії для його використання під час визначення атестаційної оцінки наукової установи.

15. Експертна комісія, до складу якої включаються представники МОН, інших центральних органів виконавчої влади, Національної академії наук та національних галузевих академій наук, інших органів, до сфери управління яких належать (у віданні яких перебувають) наукові установи, провідних вищих навчальних закладів, фахівці та вчені, у тому числі ті, що працюють у вищих навчальних закладах, які мають кваліфікацію за відповідними напрямками (наукової, науково-технічної, інноваційної) діяльності і стаж практичної роботи за спеціальністю не менше п'яти років:

1) у місячний строк проводить відповідно до методики атестаційну оцінку наукової установи з урахуванням експертного висновку, поданого експертною групою;

2) готує висновок про результат державної атестації наукової установи, форма якого затверджується МОН;

3) подає висновок на затвердження МОН в установленому порядку.

16. Результатом державної атестації наукової установи є визначення атестаційної оцінки як характеристики ефективності діяльності наукової установи за попередні три роки.

17. Атестаційна оцінка наукової установи складається з класифікаційної та рейтингової оцінки наукової установи.

Класифікаційна оцінка наукової установи свідчить про науковий і науково-технічний рівень наукової установи за її науковим і науково-технічним потенціалом, досягненнями за попередні роки діяльності.

Рейтингова оцінка наукової установи свідчить про:

- цільову орієнтацію діяльності наукової установи;
- динаміку розвитку її наукового і науково-технічного потенціалу;
- ефективність роботи наукової установи;

впровадження отриманих науковою установою результатів;

унікальність наукової установи.

Визначення класифікаційної та рейтингової оцінок наукової установи здійснюється з використанням показників і критеріїв визначення атестаційної оцінки.

Під час оцінювання ефективності діяльності наукових установ для врахування специфіки різних галузей наук та особливостей діяльності наукових установ природничого і технічного профілю та наукових установ суспільного і гуманітарного профілю застосовуються специфічні показники та диференційовані вагові коефіцієнти, які визначаються у методиці.

18. За результатами загального оцінювання діяльності наукових установ залежно від класифікаційної і рейтингової оцінки наукові установи поділяються на чотири класифікаційні групи:

I класифікаційна група – наукові установи-лідери, що мають високий рівень отриманих результатів діяльності, визнання в Україні і світі, демонструють високий науковий потенціал та ефективно його використовують для подальшого розвитку, інтегровані у світовий науковий простір та Європейський дослідницький простір з урахуванням національних інтересів. Наукові установи, віднесені до I класифікаційної групи, атестуються строком на п'ять років;

II класифікаційна група – стабільні наукові установи, що мають нижчий порівняно з науковими установами, що належать до I класифікаційної групи, науковий потенціал, є провідними за певними напрямками проведення наукових досліджень, науково-технічних (експериментальних) розробок, впровадженнь конкретних видів наукової, технічної продукції і виявляють активність щодо інтеграції у світовий науковий простір та європейський дослідницький простір з урахуванням національних інтересів. Наукові установи II класифікаційної групи атестуються строком на три роки;

III класифікаційна група – наукові установи, що є унікальними у певній галузі, проводять наукові дослідження та науково-технічні (експериментальні) розробки, спрямовані на одержання і використання нових знань для розв'язання технологічних, інженерних, економічних, соціальних та гуманітарних проблем, виконують разові замовлення, і при цьому демонструють невисокий рівень розвитку потенціалу, маловідомі у світовому науковому просторі, здатні адаптуватися до потреб галузі в регіоні, Україні, можуть швидко переключитися на нову проблематику у разі зміни завдань галузі. Наукові

установи III класифікаційної групи атестуються строком на два роки;

IV класифікаційна група – наукові установи, для яких наукова або науково-технічна, або інноваційна діяльність не є основним видом діяльності, які не є унікальними у відповідній галузі та втратили перспективи розвитку. Наукові установи, віднесені до IV класифікаційної групи, атестуються строком на один рік без права повторної атестації.

Засновник щодо установи, віднесеної за результатами державної атестації до IV класифікаційної групи, протягом року зобов'язаний вжити заходів щодо її реорганізації або ліквідації.

19. Науковим установам, що пройшли державну атестацію, МОН видає свідоцтво про державну атестацію. Форму свідоцтва про державну атестацію наукової установи затверджує МОН.

20. МОН оприлюднює результати державної атестації наукових установ на власному офіційному веб-сайті протягом трьох робочих днів.

21. Результати державної атестації наукових установ використовуються центральними органами виконавчої влади, Національною академією наук та національними галузевими академіями наук, іншими органами, до сфери управління яких належать (у віданні яких перебувають) наукові установи, відповідно до частини третьої статті 11 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність».

22. Результати державної атестації наукових установ використовуються Міжвідомчою радою з координації фундаментальних і прикладних досліджень в Україні, утвореної відповідно до статті 17 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», для сприяння розвитку фундаментальних досліджень та ефективного використання їх результатів у прикладних дослідженнях і науково-технічних (експериментальних) розробках за пріоритетними напрямками розвитку науки і техніки.

ЗАТВЕРДЖЕНО

постановою Кабінету Міністрів України
від 19 липня 2017 р. № 540

ПЕРЕЛІК

постанов Кабінету Міністрів України, що втратили чинність

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 7 квітня 1998 р. № 469 «Про затвердження Положення про державну атестацію науково-дослідних (науково-технічних) установ» (Офіційний вісник України, 1998 р., № 14, ст. 545).

2. Пункт 7 змін і доповнень, що вносяться до постанов Кабінету Міністрів України з питань наукової і науково-технічної діяльності, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 13 серпня 1999 р. № 1487 (Офіційний вісник України, 1999 р., № 33, ст. 1727).

3. Пункт 1 змін, що вносяться до постанов Кабінету Міністрів України від 7 квітня 1998 р. № 469 і від 1 березня 1999 р. № 304, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2006 р. № 1817 (Офіційний вісник України, 2006 р., № 52, ст. 3508).

4. Пункт 1 змін, що вносяться до постанов Кабінету Міністрів України, затверджених постановою

Кабінету Міністрів України від 31 травня 2010 р. № 376 «Питання Державного комітету з питань науково-технічного та інноваційного розвитку» (Офіційний вісник України, 2010 р., № 41, ст. 1336).

5. Пункт 4 змін, що вносяться до актів Кабінету Міністрів України, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 21 липня 2010 р. № 675 «Деякі питання діяльності Державного комітету з питань науки, інновацій та інформатизації» (Офіційний вісник України, 2010 р., № 58, ст. 2025).

6. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 грудня 2011 р. № 1320 «Про внесення змін до Положення про державну атестацію науково-дослідних (науково-технічних) установ» (Офіційний вісник України, 2011 р., № 99, ст. 3619).

7. Пункт 2 змін, що вносяться до актів Кабінету Міністрів України, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2015 р. № 741 (Офіційний вісник України, 2015 р., № 78, ст. 2606).